

DEMOKRAZIAK

KONTSERBATZEN

Demokraziak Ilustrazioaren umeak dira: kritikaren umeak. Bai mendebaldeko* demokraziak eta bai sozialistak (herritarrak).

Faxisten eta «ezkertiar» radikalaren aurka, demokratek demokraziak **salbatu** nahi zituzten. Demokrazia kritikatzeko interesa galdu zen, defendatu egin behar baitzen.

Baina demokratek berak ere beren artean erdibituta zeuden, demokraziaren bururapen* bitan; eta honek are* gaiztoagotzen zuen krisialdi kontserbadorea. Kontzeptzio biak dira Ilustrazioaren ondorio, baina elkarren etsai gertatu dira: mendebaldeko demokrazia esan ohi dena (edo liberala) eta demokrazia herritarra (edo komunista). Demokraziaren bi bururapenok, elkarren lehian,* fase gogorki kontserbakor batetan lotu* ziren. Ilustrazio kritikoaren tradizioak planto* egin zuen.

Faxismoaren aurka, demokrazia salbatzeko, elkar hartu bazuten ere, bistan zegoen, faxismoa garaitu orduko, elkarren aurrez aurre aurkituko zirela. Ez da besterik gertatu, gertatu ere. Eta demokrazia salbatzea eta kontserbatzea izan da burutapide politiko guztien helburua. Demokraziak «salbatzearen», errealiterik antidemokratikoenak ere ontzat eman izan dira, edo bazterrean zabartu dira, edo isilpean pasatu dira. Eta, jakina, norberarena bakarrik onhartzen zen egiazko demokraziatzat.

Demokrazia liberalen interesen menpean, Ilustraziotik zetorrèn korrante liberal demokratikoa kontserbakor bihurtu zen. Tradizio kritikoak kritikatzeko eta errebatitzen ziren, tradizio demokratiko radikalak behinik behin (horien artean marxismoa). Nolabait ere, zegoena baino demokrazia hoberik ez zela posible sinesten zen edo sinesterazi nahi zen, eta **status quo** politiko eta sozialari eusten* zitzaion. Demokrazia amerikanoa (edo berdin Suizakoa nahiz Suediakoa) sarritan ikusi dugu, demokrazia idealarekin identifikatuta bezala.

Bestetik, Sobiet Batasunaren interesen menpean, orobat* Ilustrazio kritikotik zetorrèn tradizio marxista ere kontserbakor eta dogmakoi bihurtu zen. Hemen ere kritiko radikalak isilerazten eta errebatitzen ziren. Eta demokrazia herritarra edo sobietarra ere askotan aurkeztu* nahi izan da demokrazia ideal bezala. Batean zein bestean, zegoena kanonizatzen zen: ez zegoen norberarenaren kritikarik.

Horra hor demokraziak zeharo kontserbadore bihurtuta: kanpo aldera bakarrik kritiko. Demokraziá* kritikaren ume da, eta kritikak daduka demokrazia bizirik. Okerak, hutsuneak eta failoak kritikatu, demokrazia perfektionatu, aurrera doa. Baina, orain, kritikarik egiten duena demokraziaren etsaitzat hartzen da. Inork ez daduka demokraziari faltak ateratzerik. Bestela, antidemokratikoa zara.

Beraz, a) faxismoaren aurka, demokrazia Estatu batuekin identifikatzen da, eta b) kritika eragozten* da, tradizio kritikoa zeharo ahultzen da.

Alegia,* perspektiba edo ikusmira diferentziaz begiratu, demokraziok, faxismoarekin edo garai hartako monarkia absolutuekin konparatu gero, aurrerakoi ageri dira: azkeneko hau* Ilustrazioa baino lehenago, Erdi Haro aldera, situatu beharko bailirateke, inon situatze-kotan. Ilustrazioaren ideiak ez dira haien barruraino sartu, hauk barrutik moldatzeko heinean* behintzat (Ilustrazioaren ukituren* bat beti dute). Demokraziek, gutienez, tradizio kritikoaren eta Ilustrazioaren emaitza defendatzen dute. Baina ez dute tradizio hura* aurrerago desarrolatzen.

Demokrazia haik* sortu eta barrutik animatzen dituen (animatu behar lituzkeen) tradizio kritikoari begiratu bazaio, kritiko izateari utzi egin diola ikusten da. «Beste» demokrazia bakarrik kritikatzeko du (demokrazia herritarra). Eta Errusian marxismoaren bidez hedatu* zèn Ilustraziozko tradizio kritikoak ere, tsarismoa porrokatu eta iraultza egindakoan,* kritiko izateari utzi egiten dio. «Beste» demokrazia bakarrik kritikatzeko du: jadanik ez da saiatzeko bere gizarteko faltak salatzen. Lorturikoa kanonizatzen du. Tradizio kritikoaren ume da, baina kontserbakor eta legitimista.

Demokrazia franko eskas batzuk* demokrazia idealarekin identifikatzea ez zen zailegi gertatzen: funtsean* fedea galdua baitzegoen demokrazietan. Lehen lehenik bilatzen zena, ez zen jadanik demokrazia. Horregatik, efikazia zela eta, edo demokraziaren defentsarako omen zela eta, bata bestearen ondoren, demokrazia murrizten zuten neurriak antidemokratikoenak hartzen ziren. Inork zirkinik edo protestarik egin gabe. Stalinismoa bera ere demokratikotzat har zitekeen, horrela; gaullismoa edo pompidouismoa demokratikotzat pasa daitezkeen bezalaxe. Jadanik nekez ulertzen baita demokrazia kontzepturik. Izan* ere, demokrazia, iraultza ondoren sortutako erakunde* tipo batuekin identifikatzen da lehenik; eta, gero, erakunde horiei eskatzen zaiena, efikazia da, funtzionamendu ona. Funtzionamendu oneko makina batekin nahasten da demokrazia.

Fase kontserbakor hau Lehenengo Mundu Gerratik «gerra hotzaren» ondoreneraino hedatzen da. Desizoztearekin* batera, kritikak berriz animatzen dira: horietako bat neomarxismoa da.

JOXE AZURMENDI

daduka, **dauka**
dio, **deutso**
lituzke, **leukez**
zaie, **jake**
zaio, **jako**
zeuden, **egozen**
zitekeen, **eitekean**
zitzaion, **jakon**